

Případy komisaře Wallandera

henning
mankell

KRIMI román HOST

pátá žena

pátá žena

The cover features three large, solid red geometric shapes: a triangle on the left, a vertical rectangle in the center, and another triangle on the right. The text is overlaid on these shapes.

henning
mankell

KRIMI román HOST

pátá žena

Brno 2015

Henning Mankell

Den femte kvinnan

Copyright © Henning Mankell, 1996

Published by agreement with Leopard Förlag, Stockholm
and Leonhardt & Høier Literary Agency A/S, Copenhagen

Cover photo © Jose.Madrid (www.flickr.com/people/jmcruz)

Translation © Helena Stiessová, 2015

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2015

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7491-929-9 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7491-930-5 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7491-931-2 (Formát MobiPocket)

*„Spatřila jsem ve snu Boha a měl dvě tváře.
Jedna byla jemná a vlídná jako tvář matčina
a druhá se podobala Satanovu šklebu.“*

Z románu *Imámův pád* od Nawál al-Sa'dáwíové

„Pavoučí síť s láskou a péčí přede svého pavouka.“

Africké přísloví

alžírsko — švédsko
květen — srpen 1993

prolog

Tu noc, kdy přišli vykonat svatý úkol, panoval všude naprostý klid.

Ten, který se jmenoval Faríd a byl z oněch čtyř mužů nejmladší, si posléze uvědomil, že dokonce i psi nevydávají ani hlásku. Obestírala je vlhá noc a z pouště k nim v jemných a téměř nezatelných vlnkách přivlával vítr. Čekali už od setmění. Auto, které je sem vezlo až z dalekého Alžíru a místa u Dár Azíza, kde se sešli, bylo staré a mělo špatné tlumiče. Po cestě museli dvakrát zastavit. Nejprve měnili píchlou zadní pneumatiku. Neurazili v tu chvíli ještě ani polovinu cesty. Faríd dosud nikdy nebyl za hranicemi hlavního města. Usadil se do stínu balvanu u silnice a s úžasem pozoroval dramaticky rozrůzněnou krajinu. Pneumatika s rozpraskaným a sjetým vzorkem vypustila duši kousek na sever od města Bú Sa'da. Dlouho jim trvalo, než povolili zařezlé matky a nasadili rezervu. Faríd z tlumeného hovoru svých společníků pochopil, že nabrali zpoždění a nebude čas zastavit se někde na jídlo. Pak se znovu rozjeli. Kus před městem al-Wádí vypověděl službu motor. Než objevili závadu a jakžtakž ji opravili, uplynula téměř hodina. Jejich vůdcem byl bledý, zhruba třicetiletý muž s černým plnovousem. V očích mu plál takový svit, jaký získají jen ti, které povolal Prorok. Vztekle syčel na řidiče, který se celý zpocený skláněl nad rozhřicovaným motorem. Vůdcovo jméno Faríd neznal. Z bezpečnostních důvodů nevěděl, kdo to je ani odkud pochází.

Neznal ani jména zbývajících dvou mužů.

Znal jen své vlastní.

Pokračovali v jízdě, dávno už je zahalila tma a neměli nic k jídlu, jen vodu.

Když konečně dorazili do al-Wádí, uvítala je tichá, klidná noc. Zastavili kdesi hluboko uvnitř labyrintu ulic nedaleko tržiště. Jakmile vystoupili, auto zmizelo. Odněkud ze stínů se vynořil pátý muž a vedl je dál.

Teprve když chvátali temnými a neznámými uličkami, začal Faríd doopravdy přemýšlet o tom, co je zanedlouho čeká. Rukou zabloudil k noži s jemně zahnutou čepelí, který držel v pouzdře na dně jedné z hlubokých kapes jeho kaftanu.

O cizincích mu poprvé pověděl jeho bratr Rašíd ben Mehdí. Za vlhých večerů sedávali na střeše otcova domu a pozorovali mihotavá světla Alžíru. Faríd už věděl, že Rašíd ben Mehdí se usilovně angažuje v boji za proměnu jejich země v islámský stát, který se řídí jedine pravidly Prorokovými. Bratr začal s Farídem každý večer rozmlouvat o tom, jak je důležité vykázat cizince ze země. Farídovi nejprve lichotilo, že mu bratr věnuje pozornost a povídá si s ním o politice. Přestože zpočátku všemu nerozuměl. Teprve později pochopil, z jakého důvodu Rašíd obětuje jejich rozpravám tolik času. Chtěl, aby se k nim Faríd přidal a vyháněl cizáky ze země.

Uplynul více než rok. A teď Faríd následoval černě oděné muže úzkými, temnými uličkami, ve kterých se tetelil horký vzduch, a plnil Rašídovo přání. Cizáci musejí pryč. Ale neodvezou je do přístavu nebo na letiště. Zabijí je. A ti, kdo sem zatím nepřišli, ať si tu cestu raději rozmyslí a drží se tam, kde jsou.

Máš svatý úkol, neustále mu opakoval Rašíd. Prorok bude spokojen. Až proměníme naši zemi podle jeho přání, čeká tě zářná budoucnost.

Faríd sáhl na nůž v kapse. Předešlého večera mu ho dal Rašíd, když se na střeše loučili. Nůž měl krásnou střenku ze slonové kosti.

Když došli na okraj města, zastavili se. Ulice ústily na náměstí. Nad hlavami se jim otevíralo hvězdné nebe bez mráčku. Stáli ve stínu podlouhlého cihlového domu. V patře nad zavřenými obchody byly stažené žaluzie. Na druhé straně ulice se za vysokým železným plotem zdvíhala velká kamenná vila. Jejich průvodce neslyšně zmizel ve tmě. Zůstali jen čtyři. Kolem vládl nesmírný klid. Faríd nic takového neznal. V Alžíru nikdy hluk neutichal. Během devatenácti let svého života ještě takové ticho nezažil.

Dokonce ani štěkot, pomyslel si. Dokonce ani psy neslyším, i když tu někde ve tmě jsou.

Ve vile na druhé straně ulice se svítilo. Kolem se prokolébal autobus a blikal porouchanými reflektory. Pak se znovu rozhostilo ticho.

Jedno z několika rozsvícených oken zhaslo. Faríd zkusel odhadnout čas. Čekali možná půl hodiny. Měl ukrutný hlad, jelikož od brzkého rána neměl nic v ústech. Voda ve dvou láhvích byla dávno vypitá. Ale Faríd si nechtěl o nic říkat. Jejich vůdce by se rozzlobil. Mají vykonat posvátný úkol a on by se zajímal o vodu.

V dalším okně zhaslo světlo. Krátce nato potemnělo i poslední okno. Dům na protější straně ulice zčernal. Muži dál čekali. Pak dal vůdce znamení a vyběhli přes ulici. U branky dřímал starý hlídač. V ruce držel dřevěnou hůl. Vůdce ho nakopl. Hlídač se probral a Faríd viděl, jak mu vůdce těsně k obličejí přiložil nůž a něco mu zašeptal do ucha. Navzdory slabému světlu pouličních lamp Faríd spatřil, jak se hlídačovi rozšířily zorničky hrůzou. Vzápětí se zvedl a na ztuhlých nohou se co nejrychleji belhal pryč. Branka slabě zavržala, když ji otevřeli a vklouzli do zahrady. Omamně tu voněl jasmín a jakási bylinka, Faríd tu vůni poznával, ale na jméno rostliny si nevzpomínal. Pořád bylo ticho. Na ceduli vedle vysoké vstupní brány stál nápis: *Řád křesťanských sester*. Faríd přemítal, co by to mohlo znamenat. V tu chvíli ucítil na rameni čísi ruku. Trhl sebou. Byl to jejich vůdce. Poprvé na něj promluvil, šeptal tichým hlasem, aby vyřčená slova nezaslechl ani noční vítr.

„Jsme čtyři,“ řekl vůdce. „V domě jsou taky čtyři lidé. Každý spí v jiném pokoji po obou stranách chodby. Jsou staří a nebudou klást odpor.“

Faríd se podíval na dva zbývající muže po svém boku. Byli o několik let starší než on. Najednou si byl jistý, že tohle nedělají poprvé. Jen on je tu nováček. Přesto nepocítil strach. Rašid ho ujistil, že koná Prorokovu vůli.

Vůdce se na něj podíval, jako by mu četl myšlenky.

„V tom domě bydlí čtyři ženy,“ upřesnil. „Jsou to cizinky a odmítly dobrovolně opustit naši zem. Zvolily si smrt. Navíc jsou to křesťanky.“

Mám zabít ženu, pomyslel si Faríd chvatně. O tom mi Rašíd nic neřekl.

Mělo to jediné možné vysvětlení.

Nic to neznamena. Není v tom žádný rozdíl.

Vkročili do domu. Vchod byl zajištěný zámekem, který se dal snadno za pomoci ostří nože vypáčit. V temnotě uvnitř bylo horoko a vzduch se ani nepohnul. Rozsvítili baterky a kradli se po širokém schodišti vzhůru. Chodbu v patře osvětlovala jediná žárovka. Všude panovalo ticho. Před nimi byly čtyři dveře. Vytasili nože. Vůdce ukázal na dveře a kývl. Faríd věděl, že nesmí zaváhat. Rašíd mu řekl, že musí jednat rychle. Nesmí se jim podívat do očí. Má se soustředit na hrdlo a říznout, hluboko a bez zaváhání.

Později si ony události příliš přesně nevybavoval. Žena, která ležela v posteli přikrytá bílým prostěradlem, měla zřejmě šedivé vlasy. Viděl ji nezřetelně, protože světlo dopadající z ulice bylo slabé. V okamžiku, kdy z ní prostěradlo strhl, se probudila. Ale nestačila ani vykřiknout, vůbec nepochopila, co se děje. Jediným pohybem jí podřízl hrdlo a uskočil dozadu, aby se nepotřísnil krví. Pak se otočil a vyšel zpátky na chodbu. Netrvalo to ani půl minuty. Kdesi v jeho nitru odtikávaly vteřiny. Už chtěli odejít, ale vtom jeden z mužů přiškrceně zavolal. Vůdce ztuhl, jako by nevěděl, co má dělat.

V jednom pokoji byla žena navíc. Pátá žena.

Neměla tam být. Nepatřila sem. Možná přijela na návštěvu.

Ale i ona byla cizinka. Muž, který ji objevil, to poznal na první pohled.

Vůdce vkročil do místnosti. Faríd stál za ním a viděl, jak se žena na posteli přikrčila. Z jejího strachu se mu udělalo mdlo. Ve vedlejší posteli ležela mrtvá žena. Bílé prostěradlo bylo prosáklé krví.

Vůdce vytáhl z kapsy nůž a podřízl i pátou ženu.

Poté dům nikým nevidění opustili, stejně jako sem přišli. Kde-
si ve tmě na ně čekalo auto. Za svítání už měli al-Wádí a pět mrt-
vých žen daleko za sebou.

Psal se květen roku 1993.

x x x

Dopis přišel do Ystadu devatenáctého srpna.

Jelikož měl razítko z Alžírsko, a musela ho tedy psát její mat-
ka, dala si s jeho otevřením načas. Chtěla mít na čtení klid. Tlustá
obálka prozrazovala, že je to dopis o mnoha stránkách. Taky už
od matky nedostala žádnou zprávu déle než tři měsíce. Určitě
má co vyprávět. Dopis zůstal na stole v obývacím pokoji a čekal
až do večera. Dcera mezitím přece jen trochu uvažovala. Proč
matka tentokrát napsala adresu na stroji? Ale říkala si, že od-
pověď bude v dopise. Teprve když se ručičky hodin přiblížily ke
dvanácté, otevřela dveře na balkon a usadila se do lenošky, kte-
rá se sotva vešla mezi všechny její květináče. Byl krásný a teplý
srpnový večer. Možná jeden z posledních v roce. Venku už se
chystá podzim, zatím vyčkává jako neviditelný příslib. Roztrhla
obálku a dala se do čtení.

Teprve když dopis dočetla a odložila, vyřinuly se jí slzy.

Od začátku věděla, že ho napsala nějaká žena. Poznala to ne-
jen podle úhledného rukopisu, ale i z volby slov, jak se nezná-
má pisatelka tápavě a opatrně ubírala svým vyprávěním, aby ji
o těch hrozných událostech zpravila co nejšetrněji.

Jenže to nešlo zmírnit. Bylo tam jen to, co se stalo. Nic jiného.

Pisatelka dopisu se jmenovala Françoise Bertrandová a pra-
covala u policie. Nenapsala to přímo, ale z textu vyplynulo, že je
členkou vyšetřovacího týmu státní alžírské komise pro vyšetřová-
ní vražd. Právě tak se dostala do víru událostí, které se přihodily
jedné májové noci ve městě al-Wádí jihozápadně od Alžíru.

Souvislosti byly jasné, přehledné a naprosto příšerné. Neznámí muži zavraždili čtyři řeholnice francouzské národnosti. Muži nepochybně patřili k islámským fundamentalistům, kteří se rozhodli vypudit ze země všechny zahraniční obyvatele. Podle jejich plánu to má zemi oslabit a následně položit na lopatky. Ve vzniklém prázdném prostoru bude nastolen nový, fundamentalistický stát. Jeptišky se našly s podřezanými hrdly a po pachatelích nezůstaly žádné stopy, jen krev. Čtyři tratoliště husté, ztuhlé krve.

Byla tam však ještě pátá žena, švédská turistka, která si už poněkolkáté prodloužila dočasný pobyt a náhodou přišla jeptišky navštívit právě tu noc, kdy k nim vpadli neznámí vrazi s noži. Z jejího pasu nalezeného v kabelce se dozvěděli, že se jmenuje Anna Anderová, bylo jí šedesát šest let a v zemi pobývala legálně na turistické vízum. Vedle pasu ležela letenka s otevřeným datem zpáteční cesty. Jelikož čtyři mrtvé jeptišky samy o sobě představovaly dost velkou starost a navíc se zdálo, že Anna Anderová cestovala sama, podlehli vyšetřovatelé politickému nátlaku a rozhodli se, že pátou mrtvou ženu zapřou. Prostě tam oné osudové noci nebyla. Její postel zůstala prázdná. Místo toho ji nechali zahynout při dopravní nehodě a následně ji pohřbili jako bezejmennou a neznámou osobu do neoznačeného hrobu. Zbavili se všech jejích věcí a zahladili po ní veškeré stopy. Právě tady do případu vstupuje Françoise Bertrandová. *Jednoho časného rána si ji povolal její nadřízený, psala v dlouhém dopise, a dostala za úkol bezodkladně odjet do al-Wádí.* Švédka už byla pohřbená. Françoise Bertrandová měla jen odklidit poslední případné stopy a nakonec skartovat její pas a ostatní doklady.

Anna Anderová nikdy do Alžírsku neletěla. Neměla mít nadále s Alžírskem nic společného, všechny její záznamy bylo třeba vymazat. Tehdy také Françoise Bertrandová objevila kabelu, kterou ledabylí vyšetřovatelé opomněli. Ležela za šatní skříni. Možná původně stála na skříni a zapadla dozadu za ni, to už se nedalo poznat. V kabele byly dopisy. Psala je Anna Anderová,

nebo je alespoň rozepsala, a byly adresované její dceři, která bydlí v jakémisi městě Ystad v dalekém Švédsku. Françoise Bertrandová se omlouvala za to, že tyto soukromé dopisy četla. Pomáhal jí přitom jeden alkoholem sešlý švédský umělec, který v Alžíru bydlel. Ze známosti jí korespondenci přeložil, aniž tušil její skutečné pozadí. Françoise si překlady sepišovala a postupně se jí před očima rodil zřetelný obrázek. Už tehdy trpěla těžkými výčitkami svědomí kvůli tomu, co se oné páté ženě stalo. Brutálně ji zavraždili v Alžírsku, v zemi, kterou Françoise nesmírně milovala, ale zároveň to byla země zmítaná vnitřními nepokoji. Snažila se v dopise vysvětlit, co se v její vlasti děje, a napsala i něco o sobě. Její otec se narodil ve Francii, ale už v dětství se s rodiči přestěhoval do Alžírska. Vyrostl tady, později se oženil s Alžírankou a Françoise, jejich nejstarší dítě, měla dlouho pocit, že stojí jednou nohou ve Francii a druhou v Alžírsku. Teď už však nepochybovala, kde je její domov. Právě proto ji tak trápilo, že Alžírsko sužují taková protivenství, až zemi hrozí úplný rozpad. Také z toho důvodu se nechtěla podílet na podvodu a očerňit sebe i svou domovinu tím, že se oné zavražděné ženy zbaví. Nechtěla pohřbít pravdu a zamaskovat ji smyšlenou autonehodou, zbavit se zodpovědnosti za to, že Anna navštívila její zemi. Françoise Bertrandová z toho trpěla nespavostí, jak napsala. Nakonec se rozhodla napsat neznámé dceři dopis a vypovědět jí pravdu. Přinutila se potlačit loajalitu, kterou cítila vůči policejnímu sboru. Požádala dceru, aby její jméno zůstalo utajeno. *Píšu vám pravdu, zakončila svůj dlouhý dopis. Možná dělám chybu, když vám ji prozrazuji. Ale copak můžu jinak? Našla jsem tašku s dopisy, které jedna žena psala své dceři. Já jí teď vyprávím, jak se ke mně dostaly, a posílám je dál.*

Všechny nedokončené dopisy vložila Françoise Bertrandová do obálky spolu se svým psaním.

Vedle nich ležel pas Anny Anderové.

Její dcera si ale dopisy nepřčetla. Jen je odložila na balkoně na podlahu a dlouho plakala. Teprve za svítání se zvedla a šla do

kuchyně. Hodnou chvíli seděla nehnutě u jídelního stolu. V hlavě měla úplně prázdko. Pak ale začala přemýšlet. Najednou vypadalo všechno jednoduše. Došlo jí, že celé ty roky jen čekala. Předtím to nechápala. Netušila, že čeká a na co čeká. Teď už to věděla. Má splnit úkol a konečně nemusí otálet. Nadešel ten pravý čas. Její matka je pryč. Dveře se otevřely.

Vstala a došla pro krabičku plnou nastříhaných papírků a pro velký lodní deník, schovaný v ložnici v bedně pod postelí. Rozložila si ústřížky před sebe na stole. Věděla, že jich je přesně tři-
ačtyřicet. Na jednom z nich je černý křížek. Začala papírky rozbalovat, jeden po druhém.

Křížek byl na dvacátém sedmém lístku. Otevřela lodní deník a jela prstem po řádcích se jmény, až dospěla ke jménu ve dvacáté sedmé kolonce. Přečetla si jméno, které tam sama vepsala, a před očima se jí zvolna vynořil obličej. Pak knihu zavřela a papírky vrátila do krabičky.

Její matka je mrtvá.

Už ani v nejmenším nepochybovala. Není návratu.

Dopřeje si jeden rok. Musí se vyrovnat se smutkem a vykonat potřebné přípravy. Ne víc než rok.

Znovu vyšla na balkon. Zapálila si cigaretu a shlížela na probouzející se město. Od moře se blížily dešťové mraky.

Krátce po sedmé hodině si šla lehnout.

Bylo ráno, dvacátého srpna 1993.

skåne

21. září — 11. října 1994

Svou báseň dopsal až krátce po desáté hodině večer.

Poslední sloky byly pracné a zabraly mu hodně času. Snažil se o melancholický a zároveň krásný výraz. Několik zmařených pokusů skončilo v koši na papír. Dvakrát neměl daleko ke kapitulaci. Ale teď báseň konečně ležela před ním na stole. Žalozpěv nad strakapoudem prostředním, který patří ve Švédsku k prakticky vyhynulým druhům. Poslední exemplář byl spatřen na začátku osmdesátých let. Další pták, kterého člověk téměř vymýtil z povrchu zemského.

Vstal a narovnal se v zádech. S přibývajícimi léty mu dělalo potíže vysedávat delší dobu sehnutý nad svými spisky.

Stařec jako já by neměl psát básně, pomyslel si. Když je člověku osmasedmdesát, jeho myšlenky už nemají hodnotu pro nikoho jiného než jen pro něho. Současně si uvědomoval, že to není pravda. To jen v západním světě se lidé dívají na staré generace přezíravě nebo s pohrdáním. Jiné kultury stáří přijímají, respektují je coby projasněný a očištěný čas moudrosti. A on bude své básně psát, dokud bude živ. Dokud v ruce udrží pero a hlavu bude mít jasnou jako teď. Nic jiného neumí. Teď už ne. Kdysi býval schopným prodejcem aut. Byl opravdu dobrý a vyčníval nad ostatními. Právem se o něm říkalo, že pokud jde o obchody, má tvrdou ruku. Auta prodával jako na běžícím pásu. V tučných letech měl pobočky v Tomelille i Sjöbo. Nashromáždil dostatečné jmění, aby si mohl žít podle svých představ.

Ale smysl pro něj představovaly básně. Všechno ostatní byla prchavá nutnost. Verše, které ležely před ním na stole, mu přinášely uspokojení, jaké nikdy jindy nepocítil.

Zatáhl závěsy na velkých oknech. Za nimi se rozkládala pole, která se lehce svažovala k moři daleko za obzorem. Šel ke knihovně. Během svého života vydal devět básnických sbírek. Vydával je od konce čtyřicátých let se zhruba pětiletým odstupem. Stály tam na polici, bok po boku. Vyšly v malých nákladech

a moc se jich neprodalo. Tři sta kusů, někdy o něco víc. Neprodané výtisky ležely v krabicích dole ve sklepě. Ne že by je tam vykázal. Pořád to byla jeho pýcha. Přesto se už dávno rozhodl, že je jednou spálí. Vynosí bedny na dvůr a škrtně zápalkou. V den, kdy se dozví svůj rozsudek smrti, ať už z úst lékaře, nebo neodvratný konec vytuší sám, skoncuje i s těmi tenkými svazky, které si žádný čtenář nechtěl koupit. Nikdo je nebude házet do stoupy.

Díval se na své knížky. Poezii četl celý život. Mnoho básní uměl z paměti. Nedělal si iluze. Jeho vlastní básně nebyly z nejlepších. Ale taky nepatřily k nejhorším. V každé jeho sbírce se našly sloky, které se mohly měřit s čímkoliv jiným. Nicméně profesí byl prodejce aut, nikoliv básník. Jeho básně si nikdy nenašly místo v kulturních rubrikách a on sám neobdržel žádná literární ocenění. Navíc si sbírky vydával vlastním nákladem. První knížku postupně poslal velkým nakladatelům ve Stockholmu. Po nějaké době se mu pravidelně vracela zpátky spolu s úsečným zamítnutím na předtištěném formuláři. Jeden redaktor si dal tu práci s osobním komentářem. Sděлил mu, že nikdo v redakci neměl chuť louskat básničky, které zřejmě pojednávají jenom o ptácích. *Duchovní život konipasa naše čtenáře netáhne*, napsal redaktor.

Poté přestal nakladatelství obesílat. Radši si sbírky vydával za vlastní peníze. Jednoduchý přebal, černě tištěný text na bílém pozadí. Nic nákladného. Důležitá byla slova mezi tvrdými deskami. Jeho básně za ta léta nakonec přečetlo docela dost lidí. Mnozí se vyjádřili pochvalně.

A teď napsal novou. O strakapoudovi prostředním, krásném ptáku, který už není ve Švédsku k zahlédnutí.

Ptačí básník, napadlo ho.

Téměř všechno, co jsem napsal, je o ptácích. O úderech křídel, nočním šustotu, osamělém vábení kdesi v dáli. V ptačím světě jsem se dotkl nejskrytějších tajemství života.